

D18.001883

ZAAKNUMMER: ZK18000222

Notitie Procedure voordracht en benoeming nieuwe wethouders

Inleiding

De gemeente heeft een integriteitsbeleid voor ambtenaren, de burgemeester, wethouders, raadsleden en fractievertegenwoordigers.

Voorafgaand aan de benoeming van raadsleden kent men het geloofsbrievenonderzoek. Ook leggen raadsleden (en bestuurders) de eed of de belofte/verklaring af dat zij geen geschenken hebben aangenomen of zullen aannemen, en geen beloftes hebben gedaan of zullen doen. Verder verklaren zij de wet te handhaven en hun plichten naar eer en geweten te zullen vervullen.

Naast de wettelijke regels, zijn er diverse handreikingen en checklists die kandidaat raadsleden in moeten vullen voordat zij bij partijen op de kandidatenlijst komen te staan. De burgemeester en griffier hebben partijen hier al over geïnformeerd. Deze checklists worden steeds uitgebreider, omdat het onderwerp integriteit steeds prominenter op de agenda is komen te staan.

Bij wethouders of kandidaat-wethouders geldt een vergelijkbare procedure. Ook hier zijn eerst de partijen zelf aan zet. In de wat grotere partijafdelingen, wordt meestal een wethouderscommissie ingesteld die aan de hand van een profiel de beoogd wethouder screent.

Wat daarbij vaak ontbreekt is een grondige(r) integriteitscheck en een risicoanalyse van aanstaande collegeleden. In veel gemeenten wordt erover nagedacht hoe een risicoanalyse of risicoprofiel van kandidaat-wethouders kan worden geïntroduceerd. En in veel gemeenten past men dit ook al toe.

Volgens artikel 35 van de Gemeentewet worden wethouders benoemd door de raad. Het ligt daarom voor de hand dat de raad het beleid omtrent aanstelling van wethouders zelf formuleert en vaststelt.

Kern van de nieuwe werkwijze is dat de raad straks zelf meer zorgvuldig kan beoordelen of kandidaat-wethouders naast het voldoen aan de formele wettelijke regels, ook in andere opzichten vrijelijk kunnen gaan functioneren.

Op basis van een risicoprofielanalyse kan ingeschat worden waar mogelijke gevaren voor het bestuurlijk functioneren liggen. En er kan bekeken worden wat de consequenties zouden zijn. Gaat het om substantiële risico's die de persoon in kwestie of de gemeente (imago- of andere) schade zou kunnen toebrengen, dan kan een vervolgonderzoek plaatsvinden en zo nodig maatregelen worden genomen om die risico's te beheersen. Dit actief vroeg ingrijpen kan problemen later in de bestuursperiode voorkomen.

De burgemeester krijgt een coördinerende rol in het hele proces. Dit is conform de rol die de burgemeester nu al heeft, maar dan iets verder uitgekristalliseerd.

De burgemeester heeft met de politieke partijen een convenant afgesloten waarin is afgesproken dat de partijen voor de kandidaten een Verklaring omtrent Gedrag (VOG) aanvragen. Na te zijn voorgedragen volgt benoeming in de raad en besluit de raad de kandidaat wethouders aan te stellen. De wijze waarop de raad tot deze benoemingen komt, is in de Gemeentewet in het midden gelaten. Wel is een aantal vereisten in de Gemeentewet opgenomen waaraan de wethouders dienen te voldoen. Het betreft voorschriften over niet te verenigen betrekkingen, het vervullen van nevenfuncties en verboden handelingen.

Voordat er tot aanstelling en beëdiging kan worden overgegaan dient ingevolge het Reglement van Orde een commissie onderzoek te hebben gedaan of de voorgedragen

wethouderskandidaat inderdaad voldoet aan de eisen van de Gemeentewet en de gedragscode. Dit is de commissie onderzoek geloofsbrieven

Het is belangrijk dat bij de benoeming van wethouder(s) op een volledige en zorgvuldige wijze wordt beoordeeld of de benoeming aan alle (wettelijke) vereisten voldoet. Dat is de laatste stap naar aanstelling door de raad.

In 2014 heeft, voorafgaand aan de benoeming van de wethouders, een integriteitstoets en risicoanalyse plaatsgevonden door een extern bureau.

Het lijkt goed om een integriteitstoets en risico analyse een vaste plaats in de benoemingsprocedure van wethouders te geven.

Voorgestelde procedure

Nadat de kandidaten zijn voorgedragen door hun politieke partijen kan het proces vormgegeven worden op de hierna aangegeven werkwijze.

1. Formele benoemingstoets en integriteitsgesprek

De benoembaarheid van de kandidaat-wethouder wordt getoetst aan de hand van de criteria uit de Gemeentewet. Het gaat dan om:

1. formele benoembaarheidsvereisten;
2. onverenigbare functies;
3. verboden handelingen.

- De vereisten voor het lidmaatschap van de raad die tevens gelden voor de wethouders, zijnde de artikelen 36a en 10 van de Gemeentewet. Deze gaan over het ingezetenschap, de leeftijdsgrens en het niet uitgesloten zijn van het kiesrecht;
 - Het niet hebben van zogenaamde onverenigbare betrekkingen, genoemd in artikel 36b van de Gemeentewet;
 - Het niet vervullen van nevenfuncties waarvan de uitoefening ongewenst is met het oog op een 'goede vervulling van zijn wethouderschap', zoals bepaald in artikel 41b van de Gemeentewet;
 - Het niet verrichten van verboden handelingen op basis van artikel 41c, lid 1, in combinatie met artikel 15, lid 1 en 2 van de Gemeentewet;
- De 'Gedragscode wethouders Koggenland 2018' is eveneens een toetsingscriterium dat relevant is voor de benoeming van nieuwe wethouders in Koggenland.

Ad 1.) Als hulpmiddel hier kan een standaard vragenlijst bij worden gebruikt.

De vragenlijst is handzaam, overzichtelijk gerubriceerd maar wel compleet, zodat ook aan vereisten van zorgvuldigheid en proportionaliteit wordt voldaan.

Standaard wordt in ieder geval gevraagd naar:

- een uitgebreid curriculum vitae;
- Nevenfuncties;
- Eigen financiële belangen en financiële belangen van eerstegraads familieleden, waaronder:
 - Bezit van een eigen onderneming;
 - Relevant aandelenbezit, zoals bezit van aandelen in een onderneming gelieerd aan de gemeente of een aanmerkelijk belang in een onderneming (d.w.z. bezit van meer dan 5% van de aandelen);
 - Vastgoedbezit binnen de gemeente en/of met een commercieel karakter;
 - Grondbezit binnen de gemeente en/of met een commercieel karakter;
- Verklaring omtrent het gedrag (VOG);
- Strafrechtelijke veroordelingen;
- Eerder afgeronde en/of nog lopende juridische geschillen waarin de kandidaat partij

is.

Het gebruik van een zorgvuldig opgestelde vragenlijst voorkomt dat kandidaten relevante zaken vergeten te vertellen én dat vergeten wordt om ernaar te vragen. Zou een kandidaat iets verzwijgen, dan is dat achteraf eenduidig vast te stellen. In die zin gaat van de procedure een preventieve werking uit.

Nieuw is dat de burgemeester en de gemeentesecretaris een gesprek met kandidaten voor benoeming voeren, waar de integriteit nadrukkelijk aan de orde komt aan de hand van een van tevoren ingeleverde integriteitsvragenlijst. Bovendien wordt een VOG-verklaring verplicht gesteld.

De uitkomst van de toets is een eenduidig oordeel: de kandidaat is a) benoembaar, b) niet benoembaar of c) benoembaar onder voorwaarden (zoals het opgeven van andere openbare functies, of b.v. het zich vestigen binnen de gemeentegrenzen). Eventuele voorwaarden worden openbaar gemaakt.

Deze uitkomst wordt verwoord in een Verslag van Bevindingen, opgesteld door de burgemeester, en toegevoegd aan de geloofsbrieven.

Mocht echter blijken dat er vragen resteren die mogelijk een of meer risico's met zich meebrengen in de integriteitssfeer en een probleem kunnen vormen in het functioneren als wethouder, dan kan besloten worden tot een vervolgonderzoek (zie 2). Overigens kan de burgemeester te allen tijde op eigen initiatief besluiten een extern bureau in te schakelen.

2. Vervolgonderzoek door extern bureau; optioneel

Zijn er voor de kandidaat-wethouder risico's in de integriteitssfeer die een probleem kunnen gaan vormen in zijn/haar functioneren en hoe zwaar zijn deze risico's? Mochten deze vragen zich voordoen, dan kan besloten worden een vervolgonderzoek, uitgevoerd door een extern bureau, te laten plaatsvinden.

Dit vervolg op stap 1 bestaat uit 2 stappen:

a. een extra dossieronderzoek, meer dan alleen de formele beletselen van 1, bijvoorbeeld een antecedentenonderzoek.

Aanvullend op het dossieronderzoek van 1. kan nader onderzocht worden welke aspecten uit het zakelijke of privéleven nog niet aan de orde zijn geweest, die wel van invloed kunnen zijn op iemands functioneren als wethouder. Bijvoorbeeld of iemand op social media actief is, en welke vormen dat aanneemt. Welke bestuursfuncties in het verleden zijn bekleed waarover incidenten in de risicosfeer te melden zijn.

Ook kan aan de hand van bij de kandidaat opgevraagde gegevens nagegaan worden, net zoals bij kandidaat-raadsleden, welke motivatie achter de kandidaatstelling schuilgaat. Het kan ook zijn dat een antecedentenonderzoek hierbij aan de orde is.

Een extern bureau geeft vervolgens advies welke vragen relevant zijn en welke goed inzicht geven in zakelijke-/ privéomstandigheden die in de risicosfeer liggen, maar die niet snel in de formele toets naar boven zullen komen.

Het dossieronderzoek wordt gedaan door een extern bureau.

b. Persoonlijk risicoprofielgesprek.

Het in kaart brengen van persoonlijke integriteitsrisico's in een strikt vertrouwelijk gesprek met de (kandidaat-) wethouder. Dit gebeurt aan de hand van een door het extern bureau opgestelde set vragen. Het gesprek wordt gevoerd door:

- de burgemeester en gemeentesecretaris of door een externe.

Ook dit leidt tot: een Verslag van Bevindingen (onder geheimhouding, na akkoord van de kandidaat). Dit Verslag van Bevindingen wordt aangeboden aan het presidium en na weging brengt de voorzitter Verslag van Bevindingen verslag uit aan de raad over geconstateerde risico's.

Zoals vermeld brengt de burgemeester c.q. de externe een Verslag van Bevindingen uit aan het presidium, als vertegenwoordigend orgaan namens de raad.

Dit gebeurt alleen als de kandidaat hiermee expliciet akkoord gaat.

Als er redenen zijn om zich terug te trekken uit de procedure, dan kan de kandidaat bij de burgemeester aangeven dat het Verslag van bevindingen niet naar het presidium door mag gaan.

Het presidium weegt het Verslag van bevindingen en adviseert hierover. De raad velst het eindoordeel, na behandeling hierover in de onderzoekscommissie geloofsbrieven..

Vanuit zijn verantwoordelijkheid als hoeder van de bestuurlijke integriteit binnen de gemeente (zoals verwoord in de aangepaste Gemeentewet / artikel 170 lid 2) is de burgemeester in het presidium de procesverantwoordelijke.

Inhoud van het Verslag van Bevindingen:

GEEN conclusie over geschiktheid van de kandidaat!

- Een risicoprofielgesprek kan leiden tot de constatering dat er risico's zijn die opgenomen moeten worden in het Verslag van Bevindingen, omdat er een reëel gevaar bestaat dat deze een goed functioneren kunnen bemoeilijken. Maar dat wil niet automatisch zeggen dat iemand niet geschikt zou zijn voor de bestuursfunctie.

- Geschiktheid is ten finale aan de raad om te beoordelen. De burgemeester zal in zijn Verslag van Bevindingen ook geen conclusie t.a.v. geschiktheid opnemen. Het gaat in dit geval puur om de inschatting van risico's in de integriteitssfeer.

- In het persoonlijk onderhoud met de (kandidaat-) wethouder kan de betrokkene tevens geadviseerd worden over hoe deze risico's te minimaliseren of op zijn minst te beheersen. Ook dit kan in het Verslag van Bevindingen komen te staan.

Tot de integriteitrisico's die aan de orde kunnen komen, behoren o.a. (schijn van) belangenverstremgeling, incidenten uit het verleden die een rol zouden kunnen gaan spelen of die alsnog naar buiten zouden kunnen worden gebracht om de persoon te beschadigen, andere (mogelijk) aanvallen op de persoonlijke integriteit, onterechte of lastig onderzoekbare beschuldigingen alsmede het risico van (ongewenste) druk van buitenaf, die van invloed kan zijn op bepaald veranderend (stem)gedrag. Of die zelfs de vorm kan krijgen van bedreiging of chantage.

Is de beheersing van al deze aspecten op orde, dan zal de bestuurder optimaal kunnen functioneren.

Naast de rol van de burgemeester, wordt met deze nieuwe procedure ook de rol van de raad versterkt. De gehele raad, en niet alleen partijen die kandidaten voordragen, is tenslotte gebaat bij bestuurders die van onbesproken gedrag zijn en die hun risico's kennen en beheersen kunnen.

Speciale aandacht voor de rol van de burgemeester

Bij het ontwerpen en uitdragen van het nieuwe integriteitsbeleid is een essentiële taak weggelegd voor de burgemeester: in zijn hoedanigheid van voorzitter van de raad faciliteert en coördineert hij het hele proces.

Zowel intern als naar buiten toe (richting inwoners en de pers) zal de boodschap zijn dat de burgemeester het nadrukkelijk tot zijn verantwoordelijkheid rekent om het proces zodanig in te richten dat de raad optimaal in positie wordt gebracht om over de kandidaat-wethouders een goed en volledig (politiek) oordeel te vellen.

Wanneer de risicoprofielgesprekken zijn geweest, en er zijn geen bestuurlijke risico's in beeld, komt bij de burgemeester een sterker accent te liggen op zijn rol als collegevoorzitter.

Na benoeming zijn en blijven de wethouders uiteraard nog steeds zelf verantwoordelijk voor het inperken van hun eigen kwetsbaarheden. En voor het zo nodig bespreken daarvan –op verzoek of initiatief– binnen het juiste gremium, op het juiste moment. Dit

geldt ook in de rest van de bestuursperiode.

Conclusie

Besluit tot het uitbreiden van de procedures rondom voordracht en benoeming van kandidaat-wethouders met de volgende stappen:

1. Formele benoemingstoets en integriteitsgesprek aan de hand van een standaard Vragenlijst, incl. een Verslag van Bevindingen.

2. Vervolgonderzoek door een extern bureau; optioneel, bestaande uit:

- a. een extra dossieronderzoek, meer dan alleen de formele beletselen van 1.
- b. een persoonlijk risicoprofielgesprek.

Met als resultaat een Verslag van Bevindingen (onder geheimhouding) toegestuurd aan het presidium en via het presidium en de onderzoekscommissie geloofsbrieven een eindoordeel door de raad als geheel.